

САНА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙНОМУН УОННА ҮЛЭННЭТЭР
ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

Ханхат

1931 сая алтынны
15 мүнүттүн тахсар

№ 3 (4426) 1974 сая. Төхсүнү 5 күнэ
СУБУОТА

Сынагы
2 харчы

СОВЕТСКОЙ НОРУОТУ САҢА ДЫЛЫНАН ЭБЭРДЭЛЭЭНИН

Табаарыс Л. И. Брежнев телевидениенэн уонна радионан этиитэ

Күндү табаарыстар, дождоттор!

Билигин эһигини кытта амыз икки сый кир-
биитигэр барбыт. Абылхат мүнүүтөнөн Кремль
кураана 1973-с буннугун уонна сана,
1974 сый үлүмүтүн иһитиннэрэччү.

Советский дьон, 1973 сыйы астынан уонна
киэн туттан туран атаараллар. Кини элбэх үчү-
гэйдэ аралла. Бу билигин норуоттун бүтүннүн
дьыһытат охсуулаах үлэтин сыйа этэ. Бэдиэ
кыайылар хаһайыстыбатынай иһинэн кул-
турнай тутуу бары хайыскаларыгар ситиһи-
линнэлэр.

Оттон сый чөлүкүтэ суохтук саралалыкта
эбэт: 1972 сыйлаары билинээ барыбылар өй-
дөнөр айыла күчүмүздүдүрүн ыар содулаага
өсөө да биллэллэрэ. Ол эрэри советский дьон-
нор—коммунистар уонна партияла суохтар—
маракаттарга бэйэлэрин таралыккаларга, ийи-
лэн харыстылаат үлэлэрин уонна инча-
тисааларын уунутары т. к. партияла. Партия
ынгырыстынан дойдуга партиялаары үчү-
гэйдэ норуот бүтүннүн со-
циалистическай куотал
гэлэрэргийнай т. к. партиялаар уонна советский
органнар, профсоюзтар уонна комсомол сүткэн
үлэки маалыктар. Норуоту бүтүннүн кыт-
та маалык быйыл эппиэттээх элэменн бар-
дылар—УОННА ОНУ СИТИННЛЭЭХТИК
ТУТТАРДЫЛАР. Норуот бүтүннүн дьулу-
рун түмүктэрэ күүттэрэ бардылар.

Промышленной производство былааннара то-
лорулунулар уонна алара толорулунулар.
Дойду индустриальной күүһүн-хүдэрин сана
бөдөнтөн-бөдөнтө заводтар уонна доменнай олох-
тор, электростанциялар уонна транспорт ма-
шиналар бардылар.

Билигин тыа хаһайыстыбатын үлэһиттэрин
кыайыта амыз өрдөр. 1973 сыйа хомуллубут
бүрдүк, хлопок уонна сорог атын култура-
лар үүнүүлэрин билигин сирдэрбит урут хаһан
да билэ иликтэрэ.

Үлэбэ ситиһилэр норуот олохун үйүтүн сал-
аы үрдэтэр кыагы биэрди. ОТТОН ОНУ
ПАРТИЯ БЭЙЭТИН СҮРҮН СОРУГУНАН
ААБАР. Бу сый мөлүһөкүмэн советский
дьонго халнас уонна лексия үрдээһининэн, үлэ-
мип уонна олохтор үсүлүбүдү түспүтүнэн
бөлүстүмүтэ үөрүүлээх. Уон биэр мөлүһөк-
төн тааза киһи 1973 сыйга сана дьыада ким-
биини бырааһыныкытаата. Норуот туттар та-
баардарын огорон таһаары үүнэр уонна өсөө
түрөөһүн үүнүөдэ.

ИТИ БАРЫТА— ҮЛЭ ТҮМҮГЭ. Хас биердин
тоһона үһаарылыбыт металл, хостомлут чо-
хо, үүнүрүлүбүт бүрдүкка уонна хлопокка,
хас биердин тутулуубут дьыада—үлэки та-
тыыр советский киһи опытын, өйү уонна та-
лаонун соргого. Бүгүн, Саҥа дьыл үү-
түрдүгү, быйыл орденнарынан уонна медал-
ларынан наараадалааһыт Социалистическай
Үлэ Геройун аатын ылабыт тыһыынчаан со-
ветский дьону ис сүрэхтэн эбэрдэллэрир ми-
нэ-
хэ ордук кэрэ.

Партия Киин Комитета уонна Советский пра-
вительство сана, 1974 сыйга, дойдун сайдыыты-
гар урунуктун кырата суох уустук уонна
эппиэттээх соруктары быһарымактаах кэмки-
тигэр, бэйэлэрин Ийэ дойдубуларга жүтүрү
суох барынылаат советский дьоннор үлэбэ ком-
мунистическай сыйыан долобурун өсөө тогул
көрдөрөллөрүгэр эрэнэлэр.

Табаарыстар! 1973 сый билигин партиябыт
уонна Советский государство социализм бы-
рааттыы дойдубуларын кытары биергэ сит үрдү-
гэр эйэни бөрөгөтөр иһин, партия XXIV сө-
-

һинэн ыһылыбыт. Эйэ программатын олохто
киллэрэр иһин ыһтар охсуһууларыгар амыз
кырата суох ситиһиллэринэн бөлүстүмүтэ.

Вьетнамга сэрин, тигэрэр тигий, тохтогу-
луна. Европада политическай климат үчүгэй
өтүгүнэн уларытар. Билигин дойдубутун социа-
лизм бырааттыы дойдубуларын уонна эйэни тап-
тыыр бары государстволары кытары—субзе-
тиир дождордуу сыйыаннар өсөө ордук бөбө буол-
дулар. Билигин дойдубут Израиль өтүгүнэн
агрессияны көрсүбүт арабскай норуоттар со-
куоннай бырааттарынан көмүскээһин дьылааты-
гар, Ближний Востокка бөбө уонна кырдык-
таах эйэни олохтооһун дьылаатыгар активнай-
кылааты кылаарэр.

Аан дойдутаагы тыһааһыны сымакыта Со-
ветский Союз Америка Холбоһуктаах Штата-
рын уонна атын кэксэ государстволары кыта-
ры кэпсэтиллэри иһинэн тигэрэбит сөбүлэ-
һиллэрэ улахан суолталаннылар. Билигин би-
-
ринг астыныкынан этэр—Америка, Советский
ветский дьоннор, аан дойдун атын норуоттарын
күрдүк, айлаахтык биергэ олохтооһун Ленинскэй
политикатын дьыһытат түмүктэрин хаһаангы-
таагар да ордук биллэлэр.

Билигин бэйэбит иннибитигэр үгүс государ-
стволары кытары хардарыта сыйыамытыгар
туох үчүгэй үскээбитик бүтүннүн бөрөгө-
төр уонна сайымыналар соругу туруорунабыт.
Билигин уруксу күрдүк аан дойдутаагы тыһа-
һыны сымакыты процесстарын сайымынарынны,
олору чолчу материалнай ис тоһооннууру си-
тиһэргэ дьулуһуохпут. Коммунистическай идэ-
алларынан өрө күүрдүлэн, билигин эйэ уонна
норуоттар икки ардыларыгар дождордуу ытык
дьылаатын билигин эпоха бүлүгүчү наада-
лаах уонна тыһын көрдөбүлүн быһытынан
толору өйдөөһүнэ туран, кэлэр да өтүгэр
туруулаһан көмүскүөхпут.

Государстволар киэҥ эйэлээх биергэ үлэлээ-
һиннэригэр усулуобуйалары эрэллээхтик хаач-
чыларга, бэйэлэрин смалларыгар өсөө да он-
но-манна ордон хаалбыт ширээһинээх быһы-
лары-майгылары туһанарга суудайыр агрессия-
най күүстэр кирииллэригэр-тахсыыларыгар,
аан дойдутаагы тыһааһыны сымакыты өст ө-
төрүн ширээһинэригэр харданн биерэргэ, биллэн
туран, өсөө элбэх аһа эрэйиллэр. Ол эрэри
билигин иннибитик эрэллээхтик көрөбүт, ол
эбэтэр сытан сый социализм күүһэ-хүдэрэ
бөрөгүүр, эйэ иһин, турунааччылар уонна
политикада реализмы тутулааччылар сөбү.
дьылаалара үүнэр, ол эбэтэр эйэ политика-
бары норуоттар эрэллэригэр уонна бара санаа-
ларыгар толору эппиэттир.

Биллэн туран, билигин иннибитик далакы
Ийэ дойдубут оборонатын, бырааттыы дойдубу-
ры кытары биергэ холбоһон социалистичес-
кай дождордуу дойдубуларыгар куттал суох

буолуутун бөрөгөтөргө кыһаныаһыт.

Советский дьоннор Саҥа дьыл үүнүрү ту-
дагына социализм дойдубуларын үлэһиттэригэр,
коммунистическай уонна рабочай партияларга,
аан дойдутаагы рабочай хамсааһын бары этэ-
рэттэригэр бырааттыы эбэрдэнн уонна санамай
үтүө баарымылар ытылаар. Билигин бэйэбит
үтүө баарымыты уонна сана олоху туран, импе-
риалистическай уонна колониальной батталы
утары охсуһар бары норуоттарга, агрессияны
уонна батталы атаахтааһыны утары, эйэ уонна
социализм прогресс иһин турааччыларга ба-
рыларыгар ытыабыт.

Билигин, советский дьоннор албан ааттаах
дьылааларынан толору, билигин Ийэ дойдубут
сайдымыгар, бөбө эйэ иһинэн норуоттар ик-
ки ардыларыгар дождордуу иһин охсуһууга
кырата суох ситиһиллэринэн бөлүстүмүтэ сый
бүтүрү турдагына, эһигини бука барыгытын
көһөн олохтор күрдүккүн, күндү биэр дойдубу-
лаастарым.

Көбүн дождордууах иликтэрэ уонна үрдүк
түтүк 1960-с сыйыгар, партияларга модун кыах-
тыгар, биергэ олохтооһун күүһүнэн
техническай көбүлүүр. Олохтооһун күүһүнэн
таах советский индустриализм—дойду ту-
уунэр экономикай уонна обороналар күү-
һүн төрүтүн—хамсаатар билигин рабочай кылаас-
лыт мөлүһөкүмэн уолаттарын уонна кырытта-
рын мөссүөннэрим.

Көрөбүн быһылыгы үүнүү иһин улуу охсуһуу
мөлүһөкүмэн эеройдарын, чулуу бүрдүк үүн-
нэрээчиллэри, механикатордарын, сүсүһүтүгэр,
хлопок үүннэрээчиллэри—советский норуоту
аһатар уонна таһымыналар бэйэни харыстам-
мат үлэлээх бары дьоннору.

Мин иннибэр тыһымынаттан тыһымынча би-
лигин талааннаах ученайдарбыт, советский ис-
кусство маастардарын, бэйэлэрин бары күстэ-
рин, бэйэлэрин бэриниһлээх үлэлэрин билигин
оболорбутун уонна ыччаттарытын иһин дьыла-
латыгар, норуот доруобулатын дьылаатыгар
биергэ билигин дьыһыт-кэрэ интеллигенцияны
мөлүһөкүмэн предствителлэрин өрө күүрүү-
лээх мөссүөннэрэ.

Иннибэр бу түгөнтэ үрдүк грежэанскай ис-
тэрин толорон Ийэ дойдуга куттал суох буол-
луутун харабыланы туран советский норуот
эр санаалаах уолаттарын, Сэбиэллэннээх Күүс-
тэр буйууннарын бу баардым көрөбүн.

Эйэлээх барыгытыгар, күндү дождоттор, мин
билигин Ленинскэй партиябыт Киин Комитетин,
ССРС Верховнай Советын Президиумун уонна
Советский правительство ааттарыттан ааспыт
сыйга эһигинэн олохтоолубут бары үтүө дьыла-
лаалар иһин ис сүрэхтэн махтамыһынан, кэлэр
сыйга үлэбэ өсөө улахан ситиһиллэри, доруобу-
ланы уонна дьолу баарымынан Саҥа дьылаа-
ды эбэрдэ тылаарын этэбин.

Саҥа дьылынан, күндү табаарыстар! Саҥа
дьылынан!

ИСТИНГ БИИРЭБИЛ, ДИРИНГ АСТЫНЫЫ

Оройуоннаабы партийнай актив муннаба

Бүгүдэ, 1974 сый төхсүнү 4
күнүгэр, оройуоннаабы партийнай
актив муннаба буолла.

Муннаах ССКП Киин Комитетин
ахсыннытаабы (1973 с.) Плену-
мун түмүктэрин уонна оройуоннаа-
бы партийнай таралга сөрүктэрин
туһунан башпуруоһу дьуулааста.
Партийнай актэз муннаагар тыл

этиилэр: И. П. Листиков—ССКП об-
комун чилиһинэ, партия райкомун
бастааы секретара, Н. И. Монасты-
рев—Ленин аатынан колхоз парт-
комун секретара, Ф. Н. Иванов—
«Сельхозтехника» отделеһитин
шодера, М. С. Ононошников—ун
оройуоннаабы отделеһин сабыһа-
һа, А. Д. Алексеев—Хоптоһо нөһ-
лөһин Советын исполкомун пред-

седател, А. С. Шинигин—ИБСЛЭС
райкомун секретара, И. Д. Нау-
тров—Диринг орто оскулатын ди-
ректора, М. И. Бельх—райсовет
исполкомун председателин солбу-
лааччы.

Актив муннаага ис уонна таа по-
литикада ССКП XXIV сыйыан уу-
лаастарын «Олохтооһун» ССКП
(Бүтүүтүн 2-с стр. көр).

Партийнай конференция делегаттара

САЛАЙААЧЧЫ-
ИИТЭЭЧЧИ

Оройуонна идеологическай үлэ активнай ба-
йлаастара дэһилиннээ ортотугар интэр-ойдотер
үлэсэн үлүл көмгө бары күүстөрүн-сыраларын
ууран үтүмүнэхтэн дьарыктанар коммунисттар
адыбаа суохтар. Биир онгук кининээ Мян-
дааайыттан П. Е. Попов буолар.

Кини «Знание» общество чинниэ, аан д-й у
балаанньыттар идэтибит лектор, педагогич-
ескай билиилэри сыламтата суох таргатаач-
чы. Көннүккү сыларга агитация кини ити ий
началыгы и үлэсэ нэй дэһинээ олорор,
үлэлиир сиринэн пиди итэс ий итэс үлэни бид-
дирди тупсарыта. Ол да кини. Мунда адыб
агитацияларга оро уон а үлүгү үлэлээхтэр ах-
сааннарыгар киирбиттэрэ.

Петр Егорович көсүн сыларга Амма орто
оскуолатын партиянай төрүтэ секретарын
билиитинэн коллективка идеологическай үлэ-
ни салайымаа адыб сыратан (нэрэр. Үгүс сыл
аага бэйлээ про агитацияга үлэлээбит опы-
таах буолан, кэдрдэр политическай үлэстөрүн
сылаата үчүгүйдик тэрийэр. Ааспыт үрөх (ы-
ллар оскуола педагогика уонна психология
проблемаларын үлэстэр курубуокка 20 кини
үлэминтэ. Прогрессистарынан коммунисттар
Д. П. Чечубов, М. М. Васильева ситиһи-
лэхтэн үлэлээбиттэрэ. Үлэстэччилэргэ 4 ку-
рубуок тэриллэн үлэлэни үчүгүйдик түмүктэ-
биттэрэ. Итийдэ үчүгүйдик уонна үлэстэч-
чилэргэ тэриллэбит политическай курубуоктар
амма көхтөөхтүк үлэлээн иһэллэр.

Петр Егорович оскуола учуутал, интэр үлэ-
сэ директору да салбурбааччы быһыытынан
улахан оруолаах, үлэстэччилэр көрсүө-самы
буола итиллэллэригэр сайылгыта ситиһэллэр.
нарын туһалаахтык атаарыттар. Бэйлэри
кыахтарыннан производство кыттыларынгар
адыбта суох олохтох. Сайын айыа оскуола ү-
лэстэччилэрин (иниһадыбта колхозка ол үлэ-
гэр үчүгүйдик кыттар, оройуонна бастаах
миэстэлэри млар, атыттарга үтүө көлөбүрү көр-
дөрөр.

Учуутал, салайааччы-интэччи П. Е. Попов—
XXII партийнай конференция делегата.

С. ЧИЧИГИНАРОВ.

ИСТИН БИИРЭБИЛ, ДИРИН АСТЫНЫЫ

(Бүтүүтэ. Иинин 1 сүд. көл).
КК Политбюрогун үлэтин, СССР
КК ахсынньытаады (1973 с.)
Пленумун түмүктөрүн, СССР
КК Генеральной секретара
табырыс Л. Н. Брежнев Пле-
нумна тмк этиитигэр кыймылыт
балаанналарын уонна түмүк-
тэһиннэри бүтү-бүтүннүүтүн
төлөрү биһирим уураагы биер
салаанан ылына итидэнэ олору
халбааннаабыт салааларга уонна
төлөрүгү ылына.

Муннах оройуон коммуниста-
рын, бары үлэстэрин СССР ле-
нинскэй Кини Комитетын тула
ессе ыга түмсэргэ, партия КК
ахсынньытаады Пленумун уу-
раахтарын ситиһилээхтүк олох-
хо киллэрэргэ, СССР КК партия-
га уонна советскэй норуотка
ыгырыматтар этииттээн тохсус
пятилетканы болдьобун иинилэ
төлөрөр ийи социалистическай
куоталаһымын эссе кини далаа-
һынаахтык тэитэргэ ыгырда.

К Э С К И Л Л Э Э Х
Б О П П У Р У О С Т А Р Ы
Советтар түбүктэргэ Т У Л А

Хатыллы нэһилиэгин Советын
25 депутаттарыттан 16-та произ-
водства үлэлиир. Кинилэртэн
үлэстэрэ үрдүк көрдөрүүлэри си-
тиһэллэр. Холобур, мичай сүө-
һүтү төлөһүтүн итингэ албан
аатырбыт. Үлэ Кыһыл Знамта
орденнаах Татьяна Иллариновна,
субан сүөһүтү уотууга сурадыр-
быт Иван Павлов, бастык меха-
низатордар Семен Литвинков,
Константин Чичигинаров, Васи-
лий Прокопьев уонна ооменатор
Татьяна Рамга оройуонна кини-
ник биллэллэр.

— Совет исполкомун ытар
үлэтин ситиһилээх буо-
луута хаһаайыстыбаннай, со-
циалистическай культурай тутуу бо-
пуростарын быһаарыма, бы-
барлааччылар бакаастарын уонна
үлэстэри критическай этилэлэри
олоххо киллэрингэ депутаттар
теһе активнайлык кытталарын
түн улахан тутуулуктаах. — Ини
төһөтүтүн бидьаастаах кыһык
Советын уочараттаах сессиятыгар
исполком 1973 сылаах үлэтин
туһунан отчуоттуур дакылааты-
гар кини председателэ А. А.
Сивцев.

Отчуоту дьууулуһунгэ депутат-
тар уонна сессия кыттылаахтар-
а 16 кини тмк эттэ. Кинилэр
производства уонна төрийэр
үлэсэ депутаттар орууларын
са тмк үрдэтин уонна кэлэр сыл-
га эти, үтүу отчуотуу элбэтин со-
руктарыгар кинирик кэпсэти-
лэр.

Сессияда сирин отчуоту, сүө-
һү аһылытын баһаатын төри-
нигэ уонна хөргүөнү үүнүү-
түн ылыны үрдэтингэ улахан
болдьомто уурулуна. Итиннэ тэ-
һинэн бөһүлэти адыгытын кө-
рүнчээх тмк тупсаран отчуот
үлэлэрин кууһурууга уонна би-
литин ыттыла тураа тутууларын
кэлэр сыл иинин олоххо киллэ-
рингэ этилэр отчуотунулар.

Совет төрийэр-мааскай үлэ-
тин тупсарын сорукутарыгар,
оноола бастайааннай комиссия-
лар үлэлэрин сөргүтүүгэ, үлэ
лэстэһилиннэтин, общественнай
борьдэти бөрүтүүгэ, онтон да
адыб болпуростарга албах кэп-
сэти буолла. Сессия иинин со-
руктарга туһаайан быһаарын
ылына.

Н. СОЛОВЬЕВ.

Тутаах сылга—
ударнай үлэни!

Пятилетканы толордулар

Оройуон күндү түүлээгин сонордооччуларыттан
уонна тохсус пятилетка сорулааһын үс сыл
иһигэр толордулар. Кинилэртэн ордуу үчүгүйдик
Эрликс Эркин аатынан колхозтан Николай
Николаевич Пестерев булутуйда. Үс сыл устата
барыта 4772 солкуобайдаах сымынаах «кыһыл
номуһу» туттаран бизс сылааһы быһаарын
175,4 бырыһыан толордо.

Туйгун булуттар Николай Петрович Мордус-
нин, Алексей Степанович Кардашевский (Ленин
аатынан колхоз) уонна Константин Фодорович
Аданов (Эрликс Эркин аатынан колхоз) пя-
тилеткага коруллүбүт сыппараларын 122—130
бырыһыан толорон кэллилэр. Ити иһигэр Мор-
дускин пятилетка үһүс, быһаарылаах сылыгар
1121 солкуобайдаагы бултаата.

С. ПЕТРОВ

Привес иһин

Ленин аатынан колхоз иски участвынан
867 бөрөһүнөөх. Сүөсүһүттэр кыстык саала-
һаарттан 194,3 центнер привесин кылылар
Амма участват Аммаар Хотонго эленогат 218
бөрөһү крөллөр. Мамта Петр Степанович Со-
фронов 59 бөрөһүнөө хонук ахсын 540-нуу
грамм эбиллэлэрин ситистэ. Үс ыга биирлик
бэйлэргэ 49-туу килограмм улаатан киллэр.

Оттон Ед кин Хромычев Дьячковская 4)
тебөнү итирйттэн хас биирдилэргэ 35-и
грамм сууккатаагы улаатынны биирдилэр Ра-
галин Иванова Иванова 49-туу кр-истэ.
Ол сүөһүлэргэ бу ааспыт тэмгэ 39,7 кг ыла-
һыгарыгар ылаһын эбиллэн, сууккатаагы
улаатымлар 450 граммга тэһнэстэ.

Куоталаһыма аммалар бастаан иһэллэр.
Кинилэр бөһөйлиир хас биирдик бөрөһүнөө
суукката ортотунан 420-ли грамм тмк бул-
лэр.

БИИГИ КОРР.

Герой-ийэ, ыанньыксыт

Соловьев отделениетин биир бастык көрдө-
руулаах ыанньыксыта А. Л. Сергеева Герой-ийэ
бөчүтүтэ аатын сүтөр. Кини пятилетка ааспыт
үһүс, быһаарылаах сылыгар хас биирдик
ынадыттан 2000-лаах кирбиини ылла.

Совхоз биир туттаах үлэһитэ Анна Львовна
сыналааһын «Кыһылныах үлэтин иһин. В. И.
Ленин төрөбүтэ 100 сылын бэлэтээн» юби-
лейнай медалынан, Саха АССР Верховнай Сова-
тын Президиумун Бөчүтүнэй грамотатынан
наараадалаһыма уонна республикатаады Бо-
чүт Луоскатыгар таһаарыллыбыта. Оттон 1972
— 1973 сс. общественнай сүөһү кыстыгар үчү-
гү көрдөрүүлэри ситиһэн социалистическай
куоталаһын кыйаһылаарын адыгыт млар чыскы-
тыксыта.

Совхоз биир туттаах үлэһитэ Анна Львовна
Сергеева быһылгы кытаанах кыстыкка эссе үр-
дүк кирбиинэри ыларга сорукутанан үлэлиир.

Н. ДЬЯЧКОВСКАЯ.

Үтүө үгэс

Оройуон хаһаайыстыбаларыгар сүөһү быһы-
гы кыстыга, дорооххой аһылык көмчитиннэ,
ыарахаттарлаах. Итиннэ Мугурай нэһилиэгин об-
щественина таба ойдуур. Аһаахык балаһаатын
быһытынан от олус кыра коруллар. Ол ону-
гар эһин аһылыгы дэлэйдик балаһаатын ситиһи-
гэрүн болдьомто ууруулар. Оноола үгүс төрийэр
уаа, түбүк наала.

Нэһилиэк Советын исполкомун уонна кини
агитштаб төрийэлэринэн кыстык Фермаларыгар
дуараны кырбаһаһыта, быаны хатымга, о. д. а.
үлэлэргэ агитацияларын көмөлөһүү үтүө үтэһэ
олөхсуйда. Бу үлэ ииникитин салбаан барары-
гар баһарабыт.

П. ПЕРМАКОВ,
хаһыат общ. морр.

УС ТӨГҮЛ АТТЕСТАЦИЯЛААХ

Ижорскайдаагы завод массына
онороччулара сүөһүн сүуруччу
4 уонна 8 кубическай метр истаах
хомуостоох карьернай экскаватор-
дарга бизс мунуулаах хаачыстыга
адыгыт тургорар баһаабыллылар.
Ити массыналарга Государствен-
най эгик аан бастаан 1968 сыл-
лаахха баһи либэте.

Ол кэмтэн ыла конструкторлар
уонна рабчайдар массыналар
ороллоох уонна уһун үлэлээх буа-
дууларын хааччылар дьаһаллар

компекстарын олоххо киллэри-
лэр. Холобур, агрегаттар энергетич-
ескай «сүрэхтэрэ» — төгү үөскэ-
тэччилэр үрдүк тудуурулаах суу-
лулар. Экскаваторлар калп аһынай
өрөмүөнгө дьэри үлэлиир болдьох-
торө 17-төн 20 тмкмынча чааска
дьэри убаһаһына.

Билигин Ижорскай экскаватор-
дарын 90 бырыһыаннара хаачыс-
тыба Государственной аныаһахтар.

(ССТА).

ЛЕНИНГРАДКА, ДЬААРБАЙА

хүрөкэ сылдар. Орто кымысыт
Варя онуһу сүтөрөт бэрэч эмнэ
баныһыттылар. Мин байыи Гү-
түн Ороһаахы куоталаһын кы-
һылаада буолан адыгыттан уонна
республиканы Верховнай Советын
Президиумун Бөчүтүнэй грамота-
тынан таһаараттаах кыһы. Бу били-
гин сорууу кайдуу крө баһаа
иһэбин. — дьир Варвара Никитична.

Кини 1972 сылга биирлик өү-
рөһүнэй баһаарттан 2045-түн кило-
грамм кыһыта. Ол тмк адыгыт кыс-
тык устатыгар 1665-түн килограмм
үтүу млар, оройуон үрдүнэн тмк
дүс миэстэлэммитэ. Бүтүн Союзтаа-

ры куоталаһымы тэһиһит сылыгар
ынаах ахыттан 2714-түн килограмм
үтүу ыһым ситистэ, көлөхүгар
кемгитон-майгыксыт аатын сүтөр
чыастэниэ. Итинэн сыл устата биир
ынахтан үтүу ыһымын 669 кило-
граммын үлэстэ.

— Быһылгы кыстыкка ынаах ба-
һыттан ийи тмкмынчааах гир-
биини кыһыт ийи дик саныыбыт —
итинник этэр Ленин аатынан кол-
хоз чулуу ыанньыксыта.

П. СЕДАЛИЩЕВ.

Ситиһэ: В. Н. Дюхорова.

Е. ХАРИТОНОВ фотота.

— Сааһым тухары ферма ки-
һиһэбин. — дьир Ленин аатынан
колхоз Аммандаагы участватын ыан-
ньыксыт Герард Никитична Дю-
дорова. Кини киллэргэ күн көр-
адыб олорон Якутскайдаага Арты-
та — адыб ити колхоз бөрөч көр-
сөччүтэ П. С. Софронов. Тийэр
сигдэргэ — Ленинград. Оноо, Ок-
тябрыгай революция бийиһэр,
дьаарбаймахтара.

— Адыгыт сылга бийиһи көр-
гөһүнэ үчүгү дьыл көлөн адыбта.
Улахан кымысыт Елт колхоһулаа
ыанньыксыталабыта. Билигин үр-
дүк үлэһаах киирээри балаһаатын

ҮҮТ ХААЧЫСТЫБАТА
У О Н Н А
САҢА СТАНДАРТ

1971 сынан оройуон хаһаа-
ҥыстыбаларыгар госуларствоҥа
туттарылар үүт хаачыстыбатын
тупсарыыга эабэх дыһаллар
ыһыһыһаар. Аһардаа ити
боһуруоска үе сым устатыгар
райсовет исполкомугар бизе,
соезыгар биир, народнай хон-
терун оройуоннаады комитеты-
гар үе төгүз боһуруостар керү-
дүһүлөр уонна туһаһыһаах
хулаһтар ыһыһыһытара. Ол
үрдүнэн үүт хаачыстыбата туп-
субат. Ити бириһиһи үүтү госу-
ларствоҥа тутууга кердөбүл үр-
дөн иһэриттөн уонна оройуон
хаһааҥыстыбалара үүтү ыраа-
сты хаһааҥы сөптөөх усулуубу-
һааҥа төрийбэтэриттөн, туһаа-
һааҥах специалистар бирдиниһиһи
ыһыһыһыттары ыһыт үлэһи
ыһыһыһыттан таһсар.

Өрөйүөн үрдүнөн 1971 сылга айылыкта улаханымнан, кира-хата забариян 359 центнер үүт бүөртү буулан, госуларствотун туттарылымына төһөнөн, хаһаа-һыстыбалар 11308 солкуобай 50 харчылаах ночоокко түспүттөрө. Итиннэ тэбэ туттарылыбыт үүт кыскалоһа үрдөөһининтэн 4796 солкуобай 60 харчылаах скидка ырылыбыта. Итинтөн хонникы сылга бу сымыннаралар ары-йахтаарар өссө айылыбттарэ. Ол курдук, быраантамыкт үт 1972 сылга 620,9 центнергэ эбэ-төр харчытынан 19558 солкуобайга, оттон аасыт сылга 996 центнергэ, харчытыгар таһаар-лахха 31374 солкуобайга төһөөһүнэ. Үүт айылыгытар скид-ка 1972 сылга 5169, асыгы сыл үс кварталыгар 4354 солкуобай буолбута.

Үүт хаачыстыбата орду нэмнэх хаайгчид агаарын Ленин аатын колхоз уонда Субуруускай аатын колхоз буолаллар. Үс сэл устатыгар Ленин аатын колхозка 26913 сэлкүөбүйдөөх 851,2 центнер Субуруускай аатын колхозка 26134 сэлкүөбүйдөөх 734,4 центнер үүт буурту буолла. Атын да хаайгчид агаарга эмнэ иттихтэ. Ити үрдүнэн оройуон хаайгчид агаарга сөтөөх түмүгү олосто, хаайгчиды тупсарыгы үлөһүтөрүө илтиктэр. Ол минниктарга кестер: хотонерго үчүгэй олоһуулаах, көрдөбүлгэ эппиэттир үүтү тутар аналлаах хостор суохтар. Бир өмө фермада баарын иһин көрдөбүлгэ эппиэттөөбөттөр, өлүс тымыны, сиктөөх, кирдөөх буолаллар. Сорох сирдөргө үүт хотон муһуугар элээр сөһү киһир-тахсар көрдүөрүтөр муһуулааһа тутуллар. Үүт тутуллар сирингэр хаайгчид да, полигиден да үрдүктөрө суох. Ошон үүткэ таамак, хотон диктин бура, арасас бөх-смыс барыта түһөр. Ошон тас тигиһи иһимр гардероб, үүтү тутуучу иһитин сууһа сир, сөттөрө, иһити-хомуһу сууһа-сөттөр атын да матары бааһалар суохтар. Сабанын үүтүкэ иһитин иһитер аһаас иһиттөргө муһуулаах. Иһитиктар эппиэттөөх тыаһы-кууһу кыһаһа туппаттар, иһити-хомуһу уураһа аналлаах стеллажтар олоһуулаахтар.

Ымшныксыттар, ортолоругар нитер-үрөтөр. Үлэ Кэдаан ымытылыбат. Зобетимни ауму үрөтүн ханна да ымытылыбат. Үүтү ышны-технологиятын, бэрэһыаларын ымшныксыттар үксүлөрө бизбэттер. Үүт араас буга тутугар хонтуруон олохтом-мол. Үүтү синадаһар, нити суу-бар-сотор матырмааларынан кыһан хааччылыбаттар. Сайы-ны көмө, үүт үгүтүк аһынар бириэмэтигэр, умуһахтарга муус кыһан уурулуубат. Сайынык фермаларга көнник үс сылта типовой подваллар өгөһүлүбү-түлэр, ортолори өрөмүөнөөһүн ымытылыбат. Ол түмүтөр кыра муус хаһаанылыбыта бэс ыйан бүтүүтүтөр тийэн уулан хаа-дап.

Сайнгийн бирэмээр үүт арын сыххтарыг, сөннэрэгтэринэй туушарга режим бийм-тынэн таһыгта транспортан аттаран туруорууга хаахаймсыбалар да, эт-үүт комбинатын да өтүүлэртэн үлэ үчүйдик маламдар дивэхэ мөрөгэй. Аасныг сыхларга транспортан сибээстэр үүт буурту бузууга үгүстүк табыста. Кэлэр өтүүлэр интэрнэстэх өрүтгэр контракция дуусгаларын түлэригэлэнтэр итин үчүоттуулалар манда. Бу этилэр итэрэстид борт калгас кэм интэр туо-рэгын мөрөнөр. Үүмүт дым асариттан Ленин алгынэн, Эрдик Эрдэтин алгынэн кэлхөстэр 13246—70 М-тээх сана стан-дартна кинриэхтэр. Оттон Сүбү-руускай азыуаан совхоз ити стандаотка 1975 сэл тохсуунуу 1 кууитэн кинриэтэ.

САҢА СТАНДАРТ НӨРДӨБҮЛ-
ЛЭРЭ МАННЫКТАР:

Манхайгытнан, урут үүт киринзи, айыймыгын тус-тусна сыналалар збит буоллабына, сака стандарт быһытынан, үүт хас да хаачыстыбатын көрдөбүл барыта хөлбөһөн сөрда быһаарыллар. Онуоха манхайгы усина киккэ сорта араврыллаллар. Ону тэнэ «сортвойа суох» дээн группа көрүллэр. Иккиннин, государствога туттарыллар үүт +10 кыраадыска дээр сойутуулабут буолуохтаах. Үсүнүн, үүт бактерияльнай сыһырыгыта быһаарыллыахтаах. Урукку стандарт быһытынан ити кэнниги икки көрдөбүл ирдэнилибэт этэ. Сака стандартын манхайгы сортаах үүнүз атыгыһыллар сыанага эбии 6 бырыһыан надбавка аабыллар. Оттон сортвойа суох үүнүз иккис сорт сыанатыттан 7 бырыһыан скидана олоһуллар. Манхайгы сортаах үүт +10 кыраадыска дээр сойутуулаах буоллабына, хас бирдэни тоһнатый ээйи бизнестии солкуобай надбавка көрүллэр.

Бу санга стандартка ийри-
нан-сизбестөн оройуон хаһа-
йсыкмаларыгар үгүс үлэ ыы-
тыллыахтаах. Кыстык уонна са-
былык фермаларга барыларыгар
быраабылара тохору эппиетинир
үгүс тутар хостор оҥоруллуох-
таахтар. Специалистар өстүл-
риттэн ыһыныксыттары кытпа
үлөнө даппа тупсарыллыахтаах.
Кыһыллар, кыһыллар, кыһыллар

снийдэлээр илвентардарынан тө-
лөрү халччылгажээ. Хэс
сайныг ахсын үүү сойгоо
оборудованиелар бэр буолуох-
таахтар, үчүгэй номналлар өгө-
булуохтаахтар эбөөр эргэлзри
үчүгэйдик еремүннүүхтээхтар.
Государствога туттарышлар үү
хэс бирдин тоннагыгар (бир-
дин кубический метр муус ба-
лмичинэхтээх. Итинэн ааран та-
һаардахха Ленин аатынан кол-
хозка 960, Эрдик Эристини а-
тынан колхозка 1930, Каленин
аатынан колхозка 510, Карл
Маркс аатынан колхозка 510,
Субургуускай аатынан сөнхонка
2400 тонна муус уурунуула-
тал.

Ошон байыгылы сылга бары хайаайыстыбылар саяаааччылары, зооветспециалыстары, этүү комбинацияны дирекцияны, бары советскай-партиянай органнар, тым хайаайыстыбытын управлениетин, тым хайаайыстыбытын бороодуукталарын соо-туулгатаайыгыга тукна халыкы-тыбада инспекцияны, оройуни-каары сананидстанция аттула-рыттан госуларестгода урдук халыкыстыбылаах ууту рутарыга улус чыа шыгылааа пазла.

И. ЛЕГТЯРЕВ

тыя хаһаайыстыбатын бородуунтагарын соботуонка аһыҥка уонна хаачыстыба оройуоннаабы инспекциятын инспектордара.

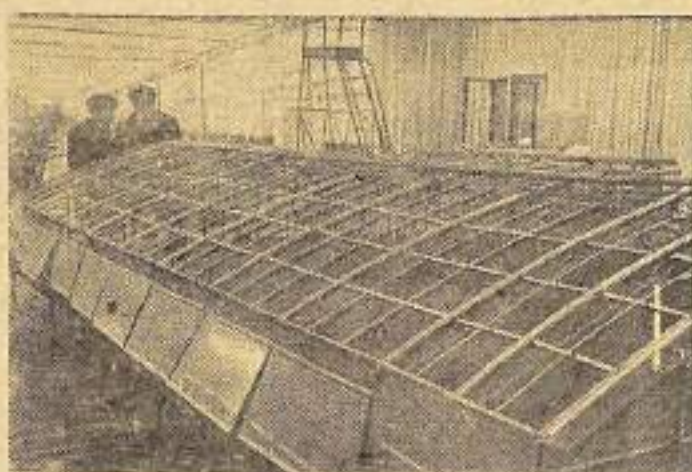
Дьэһимизэнгэ — болҕомтону

Дьаһиниээн — түргэнник си-
тимтиэ, курааны тулуйумтуо
куллукта. Иккэ сүбүгэ уонна
котоҕо бастык абылык быһы-
тынан туһаллалар, ону таһа ил-
ли сир бурдугун быһымынан
уонна иинбэни оторууга эмкэ
туттулар. Өрүс иккэ элэри-
нэҕи оройуоннарга республика
үрдүгүн үүнэрэллэр дьаһиниэ:
50 бырыһыана саныаллар. Амма,
Алечеевскай, Чурапчы оройуон-
нарыгар ыһымыларын үксэ—
дьаһиниэ. Оттон Мэҥэ-Хаҥалас
оройуонугар сэлэһинэй уонна
эбикэ хого үүнэрэллэр буолу-
тунап кэлленик сылларга иккэ
куллуктанын ыһык кэнэ сыллар-
ди аччатыллына.

Бу культура почва байлаг-
наах буолуутугар наадылар. Ки-
ни силистэре байетигэр наада-
лаах веществолары ылар дьо-
бурдара мөлсөрүгүн, сайдыытын
ордук бастаны кэмгэр, почвага
сөн ахсааннаах интэриэлээх ве-
ществолор баар буолууларыгар
наадылар. Сааскы-сайынны өт-
түтөр почва ордук уһун кэмгэ
курааннааһыныттан эбэтэр нуор-
манга тас өттүнөн синктэрэх буо-
лууттан, ону тэнэ — сылаас
тийибиттэн аһылһиэн үүнүүтө
госту намыан сөн. Барыта сөн-
төөх усулуобуйа хааччыллына-
рына, киинтөн гектар ахсыт-
тан 42-ни центнер үүнүүтү
ылар чаахыллара баар. Дьаһи-
миэн үүнүүтө эбистээдөр тоһо
да намыһарын иһин, интэриэ-
тинэн кинктээдэр ордук. Бу
культураны ыһымы кээнэйэ
производствон наадыһыттан
көрөн быһаарыллыахтаах. Ыһы
үүнүүтүн үрдэтиги ыһыһы ордо
сүтүмүттан, ыһымы нуорматтан туу-
кутууттан уонна сямэтин сор-
куттан тутулуктаах.

Мэргэ-Хангалас оройуонугар
сортоний учуастажа дэблмизинт
коротинга үгүмизах ула мытыд.

НХСБ-гэр көрдөрүүлэр

Москва. СССР ИХСБ-тар тын хамаалыстыгын рационализатордарын уонна изобретателлэрин үлэлэрин Бүтүн Союзтаары көрүү сабалалла. Оһно туорахтаах культураларга, чэй плантацияларыгар, садтарга хлөпөк хөһүүлэригар, оборуоттарга уонна сүөһү интэнигэр туттуулар саага мас-сымналар көрдөрүүгө түрүөрүлүнүшүлэр.

Экспедицид хамраагаа улам холхотарга олохыг кил-
лэриллибэг эдвэх тиймьмич үлээртэн сүүмэрлэнэ 330
саяай бастынгаа килэлэлэлэлэлэл

Симонка: ТПА-0,2 дню сага чэстэки мыйаанынаах плечочкай теплица иакета. Теплица уһуна—87 метр, кэтитэ—12 метр. Металлоконструкциятын мыйаанына квадратнай метрин ахсын 6,17 килограмма тэһнэлэр. Экономический көдүүһэ—7 мөлүйүн сокубуай. Теплица Технологический өбүгүлэниилэрэ Тамбовагааы апиолартыгар өкөбүлүбүт.

Н. Нудешов фотота.

ССТА оттохонингиз

Сыгдарынан үүнүү тэнэ суурттан мһым болдогун уонна арыйуоннамыт «таһми» сорду мһым нуорматын үөрөтүлүлүбүтэ Опуоха культура биологическай уратыта болромтодо мһымлыгыта түргөйиэх ситимнэгэ, курааны тулуйумтуота. Оско почвада сон ахсааннаах сник суох буоллазына, дьһимини куэлиастара сонтооххук сайдыбаттар, тоотторуттү аһа суох куоластар элбиһиллэр. Ити түмүгэр үүнүү намыыр. Дьһиминен аҕиһина уратылардаарынан байыгы күтүкт-дьһыт үсүтүбуйуаҕар кииһини мһым болдогун тутуһуу улахан суолталаах. Оһы көрдөрөрүһүн мһым үс болдобо баар: бастакыта—эрлэтөөһи, иһам мһым үһүс декадатыгар сен түбөһүр, иһиһи—бастакыттан 7 хонон барар, бэс мһым манһаһы декадата, үсүдө—иһиһтөн 7 хонон барап, бэс мһым ортогун иһиһан.

Бастакы бөлдөрүнөн мнмьга көнникчи үс сылта тектартан оротунан: 21,3, иккиски 17,8, үчүскө 10,5 центнер үүнүү билилгннн. Эрдэттеги бөлдөрүнөн мнмьга иккисеттөөр үөннн

үнүстөөдөр бүрдүк 1—2 күнү-
нөт арал бууар, сизмэ үрлүк
үүнүүкү биэрар. Олохтоох күн-
дыл үсүлүсбуйатыгар ошот
көрдөрөрүнөн эрдэтээри мнмы
сонтөөх ахсааынаах сыйлааы-
нан, ситгинээ халччылаар, от-
тон бэс ыйлааады мнмы ку-
рааыныыр. От уонна атырдьах
ыйылаады ардактар эрдэтээри
мнмынан ас кутууга туһанылал-
лар. Ошон мнмыны эрдэтээри
бэлтөөхкө ытыахха.

1971 сэлтан саралаан отом-
ни сорду биир гектарда 4—5
—6 молууһон туоразынан эрдэ
гэри бэлдэххө минькиан бордоо
фаламмыта. Оһат 1973 сылга
бүтөрүлүһүнэ. Иһын нуорматын
тоһонен аччатаһын да, сөтчөнө
үүнүү үрдүүр, куолаһа, туорада
бедөһүүр. Уратыта суох дьылга
К-4 хойбулаахтык миньки
квадратнай метрга 300 умнас
тахсыта, биялэн турар, убараас
оттон К-6 — биир квадратнай
метр сирга 500 үүнэһи үүннэ-
һинэ кыра хойуу, оһон куола-
һа уонна туорада бытархай буо-
лар. Оһон К-5 саамай сөптөөх
квадратнай метрга 340—350
умнас үүнөр. Үс сылга 5 молу-
һон туоразынан миньки ге-
ктартан 18 центнер үүнүү ми-
лыһына. Ити гектарга 4 молу-
һонуну иһардааһар 1,2, алта мо-
лүһүнү иһардааһар 1,5 цен-
теринэн үрдүк.

Онон сиртэн турунтаах үүсүүнү ылар кшин «тамин» оройуонинаммыт снэмөнөн, ордо-торон бодьдоххо уонна гектарга 5 мөлүүйөн туораз нуорманан салымаахха наада.

Н. БОЛОТОВА.

Мэнгэ-Халгалас оройуонунгай-
бы сортотэй учаластан
сэбидиссэй.

